

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים – 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
פרק ראשון	—	שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
פרק שני	—	סיפור קצר
פרק שלישי	—	דרמה
פרק רביעי	—	רומאן ונובלה
פרק חמישי	—	שיר שלא נלמד
- משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 28 נקודות).
- הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 16 נקודות) הם **חובה**. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש:
- (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
  - (2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים המצורפת.
- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
  - (2) לנבחנים אינטרניים: **חובה** לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
  - (3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
  - (4) שים לב לכתב, לכתב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כסיכום (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 1-18:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-6)
ועל שאלה אחת משירת המחצית הראשונה של המאה ה-20 או המחצית השנייה
של המאה ה-20 (שאלות 7-18) (לכל שאלה — 14 נקודות).

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

כתנות פסים / משה אבן עזרא

כְּתוּנוֹת פָּסִים / לְבַשׁ הַגֵּן / וּכְסוֹת רִקְמָה / מִדֵּי דְשָׂאוֹ,
וּמַעֲלֵל תְּשֻׁבָּץ / עָטָה כָּל עֵץ / וּלְכָל עֵין / הִרְאָה פְּלֹאוֹ.
כָּל צִיץ חֲדָשׁ / לְזִמְן חֲדָשׁ / יֵצֵא שׁוֹחֵק / לְקִרְאת בּוֹאוֹ –
אֵךְ לְפִיָּהֶם / שׁוֹשֵׁן עֶבֶר, / מִלֶּךְ, כִּי עַל / הוֹרֵם כְּסָאוֹ.
יֵצֵא מִבֵּין / מְשֻׁמֵּר עֲלָיו / וַיִּשְׁנֶה אֶת / בְּגָדֵי כְּלָאוֹ.
מִי לֹא יִשְׁתָּה / יֵינוֹ עֲלָיו – / הָאִישׁ הַהוּא / יִשָּׂא חֲטָאוֹ!

השיר מבטא חוויה של התפעמות ופליאה נוכח תופעת טבע מוכרת.
מהי תופעת הטבע, וכיצד מעוצבת בשיר החוויה שהיא מעוררת? הסבר והדגם את דבריך.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

ראה שמש / שלמה אברגבירול

רֵאָה שֶׁמֶשׁ לַעֲת עָרַב אֲדָמָה / כְּאֵלוֹ לְבִשָּׁה תּוֹלַע לְמִכְסָה,
תְּפַשֵּׁט פְּאֵתֵי צְפוֹן וַיִּמֵּן / וְרוּחַ יָם בְּאַרְגָּמָן תְּכֵסָה,
וְאַרְצֵי – עֹזְבָה אוֹתָהּ עֲרָמָה / בְּצֵל הַלַּיְלָה תִּלְיֵן וְתַחְסָה,
וְהִשְׁחַק אֹי קָדֵר, כְּאֵלוֹ / בְּשֵׁק עַל מוֹת יְקוּתֵי־אֵל מְכָסָה.

בבית האחרון מתגלה לקורא כי שיר הטבע הוא גם שיר קינה.

הסבר כיצד תיאורי הטבע בשיר רומזים על גילוי זה.

/המשך בעמוד 3/

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לאטף דברי שירך / שלמה אברגבירול

לאטף דברי שירך, דבורה, / אשר קרית "שמע" מפייך יקרא,
מיחדת ומארכת ב"אחד" / ומתזת בוכר רם ונורא,
אשר נתן דבש תחת לשונך / ושם לך להדר אויבך מררה.
הלא אם את בעיניך קטנה - / כבודה את ולך משפט בכורה.
חמודות טהרו אותך, ואינך / כשרץ עוף אבל צפור טהורה.

בשיר זה המשורר מתאר את הדבורה מנקודת מבט מפתיעה ולא שגרתית.
הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך כתוב גם על שניים מן האמצעים הרטוריים המסייעים
לתיאור הדבורה.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הכניסיני תחת כנפך / חיים נחמן ביאליק

הכניסיני תחת כנפך,
נהי לי אם ואחות,
ויהי חיקך מקלט ראשי,
קן-תפילתי הנדחות.
הכוכבים רמו אותי,
היה חלום - אף גם הוא עבר;
עתה אין לי כלום בעולם -
אין לי דבר.

ובעת רחמים, בין השמשות,
שחי ואגל לך סוד יסורי;
אומרים, יש בעולם נעורים -
היכן נעורי?
הכניסיני תחת כנפך,
נהי לי אם ואחות,
ויהי חיקך מקלט ראשי,
קן-תפילתי הנדחות.

ועוד רן אחד לך אתנה:
נפשי נשרפה בלהבה;
אומרים, אהבה יש בעולם -
מה-זאת אהבה?

כיצד מעוצבת בשיר הפנייה של הדובר אל הנמענת?
הסבר את הקשר בין פנייה זו ובין הוידוי של הדובר.

/המשך בעמוד 4/

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפרת / חיים נחמן ביאליק

בית 1 כל-העולם טובע באור ובשיר, אוצרות חיים לא-שערתים מסביב מתרחשים, ובמשעל הנמתח בין יער ונר שנינו הולכים ומחשים. אנו הולכים והולכים, לשבילנו אין קץ, אפסונו שבילים, כתרוננו צפרות, ובחניתות של-זהב הפגענו כל-עץ ובצאלי צמרות.

בית 2 הדמות פרויב אם עב קלה ברום עולם רפרפה? אף גם-היא חיש הפליגה למדינת הים – ואת-הרהורי תהור פמוה נרם נשאה עמה לנצח על-כתפה. ושוב זהר רקיע, ושוב תכלת בלי-סוף, את הולכת בראש ואני כרוך אחרך, ובקמותיו המלאות השתרע הגוף, והכל בהיר בו כמו בעיניך.

בית 3 רגע אחד לי נדמה: ביער הלז, המאפיל ומשיב צנתו עלינו, גנו מטמון מסתרים, המשמר מאז ומעולם לשנינו – פתאם רחפה הקמה – ומפה אלי-פה עבר רטט קרנים על-פני האוקינוס, הו, מי השליג עלינו – ובשפע פנה, חיל צפרות לבנות?

השיר חושף את היחס המורכב של הדובר כלפי אהובתו. הסבר והדגם כיצד יחס מורכב זה בא לידי ביטוי בשניים מן הבתים בשיר.

/המשך בעמוד 5/

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עם דמדומי החמה / חיים נחמן ביאליק

בית 1	עם דמדומי החמה אל-החלון נא-גשי ועלי התרפקי. לפתי היטב צנארי, שימי ראשך על-ראשי - וכה עמי תדבקי.	בית 4	הם האיים הרחוקים, העולמות הגבוהים זו בתלומות ראינום; שעשוננו לגרים תחת כל-השמים. וחיינו - לגיהנם.
בית 2	ומחשקים ודבקים, אל-הזהר הנורא דומם נשא עינינו; ושלחנו לחפשי על-פני ימי האורה כל-הרהורי לבנו.	בית 5	המה איי-הנהב זו צמאנו אליהם באל ארץ מולדת; שכל-כוכבי הליל רמזו לנו עליהם באור קרן רועדת.
בית 3	והתנשאו למרום. ביעף שוקק פיונים, ובמרחק יפליגו, יאבדו; ועל-פני רכסי ארגמן, איי-זהר אדמונים, ביעף דומם ירדו.	בית 6	ועליהם נשארו בלי-רע ועמית כשני פרחים בציה; כשני אבדים המבקשים אבדה עולמית על-פני ארץ נכרעה.

תאר את המתח הנבנה בשיר בין חלום להגשמתו, והסבר כיצד שתיים מן התמונות בשיר בוונות מתח זה.

/המשך בעמוד 6/

שירת המאה ה־20

שירת המחצית הראשונה של המאה ה־20

שירי נתן אלתרמן

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

יָרַח / נתן אלתרמן

גַּם לְמֵרָאָה נוֹשֵׁן יֵשׁ רֵגַע שֶׁל הַלְדָּת.
שָׁמַיִם בְּלִי צִפּוֹר
זָרִים וּמְבַצְרִים.
בְּלִילָה הַסְּהוּר מִיַּל חֲלוֹנָה עֹמְדָת
עֵיר טְבוּלָה בְּכַכְּי הַצָּרְצָרִים.

וּבְרֵאוּתָהּ כִּי דָרָךְ עוֹד צוֹפֶה אֶל הַלֵּךְ
וְהַיָּרֵחַ
עַל כִּידוֹן הַבְּרוֹשׁ
אֵתָה אוֹמֵר – אֵלֵי, הָעוֹד יִשְׁנֶם כָּל אֵלֶּה?
הָעוֹד מֵתָר בְּלֶחֶשׁ בְּשִׁלּוּמָם לְדָרִישׁ?

מֵאֲגִמִּיהֶם הַמַּיִם נִבְטִים אֵלֵינוּ.
שׁוֹקֵט הָעֵץ
בְּאֲדָם עֲגִילִים.
לְעַד לֹא תַעֲקֹר מִמֶּנִּי, אֵלֵהֵינוּ,
תּוֹגַת צַעֲצוּעֶיךָ הַגְּדוֹלִים.

תאר והסבר את התגובה של המשורר לנוכח המראות הנגלים לו.
כיצד תגובה זו מעוצבת בשיר? בסס את דבריך על שתיים מדרכי העיצוב שבו.

/המשך בעמוד 7/

8. לפניך שיר מאת נתן אלתרמן, הפותח במילים "עוד אבוא אל ספך".

קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

עוד אבוא אל ספך בשפתים כבות.

עוד אצניח אליך ידים.

עוד אמר לך את כל המלים הטובות,

שישנו,

שישנו עדין.

כי ביתך העני כזה חשך לעת ליל

ועצוב בו ודאי לאין סוף.

וחיי שקר עו בלי הגיע אליה,

הסגרו לחוצות ולתף.

אך פתאם את נוגעת ביד מבהיקה.

את פולחת כזכר בשקח.

הדממה שבלב, בין דפיקה לדפיקה,

הדממה הזאת

היא שלך.

היחס של הדובר כלפי הנמענת בשיר מתאפיין בריחוק ובקרבה כאחד.

כיצד הריחוק והקרבה באים לידי ביטוי בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 8/

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

ליל קיץ / נתן אלתרמן

בית 1 דומיה במרחבים שורקת.

בהק הספין בעיזי המתולים.

לילה. כמה לילה! בשמים שקט.

כוכבים בתולים.

בית 2 זמן רחב, רחב. הלב צלצל אלפים.

טל, כמו פגישה, את הריסים הצעיר.

במגלב זהב פנס מפיל אפים

עבדים שחרים להחב הרצף.

בית 3 רוח קיץ שטה. צמומה. דוגשת.

על כתפי גנים שפתיה נשפכות.

רע ירקרק. תסיסת אורות וחדש.

רתיחת מטמון בקצף השחר.

בית 4 והרחק לגכה, בנהימה מרעבת,

עיר אשר עיניה זהב מצפות,

מתאדה בועם, בתימרות האבן,

של המגדלים והקפות.

שיר זה מדבר על ליל קיץ רגיל ושגרתי שנהפך ללילה מיוחד ומופלא.

הסבר והדגם קביעה זו על פי שניים מן הבתים בשיר.

/המשך בעמוד 9/

10. לפניך הבית הראשון ושני הבתים המסיימים מתוך "שיר משמר", מאת נתן אלתרמן.

קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

מתוך: שיר משמר / נתן אלתרמן

שְׁמְרֵי נֶפֶשׁךָ, כְּחֵף שְׁמְרֵי, שְׁמְרֵי נֶפֶשׁךָ.
שְׁמְרֵי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמְרֵי חַיִּיךָ.
מְקִיר גּוֹפֶל, מִגַּג נִדְלָק, מִצֵּל חֶשֶׁךְ.
מֵאֲבֵן קֶלֶע, מִסַּכִּין, מֵאֶפְרָיִם.
שְׁמְרֵי נֶפֶשׁךָ מִן הַשׁוֹרֶף, מִן הַחוֹתֶךָ.
מִן הַסְמוּךְ כְּמוֹ עֶפֶר וְכִמוֹ שָׁמַיִם,
מִן הַדּוֹמֵם, מִן הַמְחַכֶּה וְהַמוֹשֵׁךְ
וְהַמְמִית כְּמִי-בְּאֵר וְאִשׁ-כִּירִים.
נֶפֶשׁךָ שְׁמְרֵי וּבִינְתֶךָ, שְׁעַר-רֹאשְׁךָ,
עוֹרֶךָ שְׁמְרֵי, שְׁמְרֵי נֶפֶשׁךָ, שְׁמְרֵי חַיִּיךָ.
[...]

שְׁמְרֵי נֶפֶשׁךָ, לִבֶּךָ שְׁמְרֵי, שְׁמְרֵי נֶפֶשׁךָ.
שְׁמְרֵי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמְרֵי חַיִּיךָ.
אוֹלֵי הָאֵשׁ בְּךָ שׁוֹכֵן וְהוּא דְבִשְׁךָ,
דְּבִשְׁךָ תָּחֵם כְּדָמִי לִבֶּךָ וְדַמְעוֹתֶיךָ,
דְּבִשְׁךָ תָּחֵם וְתַכְבֵּד וְהַחֲשֵׁךְ --
הָעֶרֶב בָּא. יִפֹּת מִמֶּנּוּ אֵין בִּינְתִים.
הָעֶרֶב בָּא. הוּא כְּבֵר הַחֲלִיף אֶת הַשָּׁמַיִם.

שְׁמְרֵי נֶפֶשׁךָ, הֲלֵא טוֹבוֹת צוֹפֵן הָעֶרֶב
וְרַק עוֹד אֵין לְדַעַת בֵּיד מִי וְאֵיךְ.
הֲלֵא הַרוּחַ, שְׁאִינְנָה מִדְּבָרֶת,
לֹא לְחַנֵּם רַכּוֹת נוֹנֵעַת בְּכַתְּמֶךָ.
בְּאוֹר יָרֵחַ וְחֶשְׁמֵל הָעִיר מוֹאֶרֶת.
שְׁמְרֵי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמְרֵי נֶפֶשׁךָ.

בבתים שלפניך יש קריאות אזהרה מפני סכנות שונות, ונאמרים בהם גם דברי עידוד ונחמה.

הסבר קביעה זו, והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 10/

שירת המחצית השנייה של המאה ה-20

זהויות

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

שיר פטרוטי / רוני סומק

אני עיראקי-פיגימה, אשתי רומניה
והבת שלנו היא הגנב מבגדאד.
אמא שלי ממשיכה להרתיח את הפרת והחדקל,
אחותי למדה להכין פירושקי מאמו הרוסיה
של בעלה. 5

החבר שלנו, מרוקו-ספין, תוקע מזלג
מפלדה אנגלית בדג שנולד בחופי נורבגיה.
כלנו פועלים מפטרים שהורדו מפגומי המגדל
שרצינו לבנות בבבל.

10 כלנו חניתות חלדות שדון קישוט העיף
על טחנות הרוח.

כלנו עדן יורים בכוכבים מסנורי עינים
רגע לפני שהם נבלעים
בשביל החלב.

כיצד הנושא "זהויות" בא לידי ביטוי בכל אחד משני חלקי השיר (שורות 1-7 ושורות 8-14)?
הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 11/

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

הדברות / נידאא ח'ורי

הכל בנגוד
אמא אל תלדי אותי
אל תלדי אותי זכר
הזכרים בארצי בני עמדה
יורדים למעמקי השכול
עולים לגבעה
אל תלדי אותי אמי
אל תלדי
ואם בכל זאת תרצי
הולדיני בת
לפחות
אחיה איכשהו
ככל הנגזרות
ממין נקבה
אהיה
אשה, משרתת, שפחה אולי
עלמה עמלה,
לא משנה מה
העקר הולדיני
לא זכר.

השיר פותח במילים "הכל בנגוד".

הסבר את התרומה של הכרזה זו להבנת המשמעות של השיר.

/המשך בעמוד 12/

מה זאת אהבה?

13 . קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

בעיות אישיות / דוד אבידן

כי מרב שאהבתי אותך לא יכלתי לומר לך.
לא יכלתי לומר לך מרב שאהבתי אותך.
מרב שאהבתי אותך.
עד שבאו ימים אחרים ויכלתי לומר לך.
יכלתי לומר לך משום שאהבתי אותך.
משום שאהבתי אותך.
העצמים לבלבו בירק והשמש הקלה והשחירה.
וככל שאהבתי אותך היא השחירה יותר.
רחוקה. נכונה לזוגי. כמו ון מסים של פנתר.
(באמת רק פנתר היא הזכירה).
ואז באנו העירה.
תבצלת אותי הכירה.
ובבקר אותי העירה.
ובכל זאת אהבתי אותך.
בא האור הסופי וסלק כלספק והותיר
רק את בית-הקולנוע לבן ולוהט בשמש.
ומי שיש לו עדין מה להסתיר
בל יראה בשמש.
ומי שאוהב כל יעלה לעיר.

הסבר את הקשר בין שלוש השורות המסיימות את השיר ובין סיפור האהבה המתואר בו.
הדגם את דבריך.

14. לפניך שיר 7 מתוך מחזור השירים: "שרטוטים תל אביביים" (המתחיל במילים "ולמה היא נושכת את שפתיה"), מאת מאיר ויזלטיר. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

ולמה היא נושכת את שפתיה
ולמה היא לוטשת את עינה
בזמן שהיא הולכת מחבקת
עם הבחור שמחבק אותה

ולמה היא שולחת את ידיה
כאלו ממשמשת באויר
כאלו יש כפתור שאם תלחץ בו
יפתח השער אל העיר

כאלו שהעיר באמת צופנת
סודות ומסתקים נעלמים
כאלו שיש בחורים כאלה
אף יש גם סוג אחר יש עלמים

ולמה היא נושמת את שדיה
ולמה היא בולעת את דקה
כאלו היא חושבת שהפסידה
את המנה האחרונה המתוקה

ולמה היא הולכת מחבקת
עם הבחור שמחבק אותה
בזמן שהיא נושכת את שפתיה
בזמן שהיא לוטשת את עינה

השיר מתאר זוג מחובק, ועם זה אפשר לומר שהוא שיר אנטי רומנטי.

דון בטענה זו. בתשובתך התבסס על דוגמאות מן השיר.

לחיות בארץ ישראל

15 . קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם / רחל חלפני

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם
צָלְלָה לְתוֹךְ הַהִיסְטוֹרִיָּה

הַהִיסְטוֹרִיָּה הִיָּתָה קֶשֶׁה וְהִיא גְדֹלָה סִנְפִירִים
לֹא הָיָה לָּהּ אֲוִיר וְהִיא זְמָמָה
זַיְמִים חוֹתֶרֶת וְחוֹתֶרֶת זָכְרוֹן

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם יֵשׁ לָּהּ
בְּגַד יָם עֲשׂוּי אִידִישׁ
מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם מִתְפַּלֶּשֶׁת
בְּחוֹף־אֲבָנִים בְּלִדְנֹו
פּוֹחֶדֶת מְעֵלִית פְּנֵי הַמַּיִם בְּעֶרְבִית
מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם אֵין לָּהּ
יָם בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם
יֵשׁ לָּהּ הִיסְטוֹרִיָּה
יְהוּדִית
וְהִיא מְחֻזְקָה
מְחֻזְקָה רֵאשָׁה מְעַל
פְּנֵי הַמַּיִם

כיצד מעוצבת "דמותה" של ירושלים בשיר כולו?
הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 15/

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

חזון אילון / אגי משעול

ובחלומי וארא את מגדל עזראלי נוטה ימינה
כמט לנפל

והנה דבר אדני אלי בלה גרדיה; אדר, מו
שין נון טית בנסעי מקדם צפונה.

בהלכה נגלה לי שנית וביתר שאת הימין
בוהק פלו בשמש במראת הצד

והנה פעץ ברוח מתנודד
כטורה נטויה על העיר ועל החלומים החרשים
שסבבה, אוי משוטטי קניון, מפטמי נטכחה
השוכעים בתלונות הראונה —

בשלישית נשאני חלומי לרחוב החרש
רחוב הלכנים והחמור, משם ראיתיו שוב בתקריב
מתנוסס נוךא הוד, אין זאת כי ירד אלהים כבד לראות
את התלונות המתקים את שמי.

והרות מצליף במגדל לבקעו ומראהו
פקלף ה"מגדל" בתפיסת הטארוט,
קדרו העבים על ראשו בקרסו על קבוץ גליות
עודי נשאת אל קומת הגג לפועלים הזרים שם
חיל ורעדה אחזוני פינדמטי אנו נטים אל הקללות מן הפחד
כי נכללה כבד שפתנו ונפץ לכל עבר, אוי מה שיגדתי
חלומים חרשים במגדלי השלום
הילילו הילילו.

כיצד מעוצב מוטיב המגדל בשיר? הסבר את התרומה של הופעותיו השונות להבנת המשמעות
של השיר.

/המשך בעמוד 16/

שירים בעקבות השואה

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

טיוטת הסכם לשלומים / דן פגיס

טוב טוב, אדונים הוועקים חמס כחמיד,
בעלי-גס טורדנים,

שקט!

הכל יחזר למקומו,

5 סעיף אחר סעיף.

הצעה אל תוך הגרון.

שני הנהב אל הלסת.

הפחד.

העשו אל ארבות הפח והלאה ופנימה

10 אל חלל עצמות,

ובקר מקרמו עור נגידים ותחיו,

הנה עדין תחיו לכם,

יושבים בסלון קוראים עתון ערב.

הנה הנכם! הכל בעוד מועד.

15 נאשר לכוכב הצהוב: מיד יתלש

מעל החזה

ויהגר

לשמים.

בשורות 4-5 בשיר נאמר:

הכל יחזר למקומו,

סעיף אחר סעיף.

הסבר, על פי המשך השיר, את האירוניה המובעת בדברים אלה.

מהי התרומה של אירוניה זו לבניית המשמעות של השיר? הסבר את דבריך.

/המשך בעמוד 17/

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אבא ואמא הלכו לקולנוע, אילנה יושבת לבד

בפרסה ומעינת בספר אפור / מאיר ויזילטיר

היא מדפדפת, דוידים ערמים
רצים ערמים ורזים כל-כה,
וגם דודות עם הטוסיק בחוץ
ואנשים בפיוז'מות כמו בתיאטרון
ומגני-דוד מבד.
וכלם כל-כה מכערים ורזים,
ועינים גדולות כמו לעופות.

זה נורא משנה וכל-כה אפר. ואילנה יש לה עפרונות אדמים
וכחלים וירקים וצהבים וורדים.
אז היא הולכת לחדר שלה
ומביאה את כל העפרונות היפים
ומצירת בחשק גדול
לכלם משקפים ופרצופים מצחיקים.
וביחוד לילד הקרח הרזה
היא עושה לו שפם ענקי אדם כזה
ובסוף השפם עומדת צפור.

בשיר זה תמימות משולבת במציאות אכזרית.

כיצד שילוב זה בא לידי ביטוי בשיר? הסבר את תרומתו לבניית המשמעות של השיר.

/המשך בעמוד 18/

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 19-21 (לכל שאלה – 14 נקודות).

סיפורים מאת עגנון

19. אירועים בסיפור ומפגשים בין דמויות חושפים פנים שונות באישיותה של הדמות המרכזית. הסבר והדגם קביעה זו על פי סיפור מאת עגנון שלמדת.

20. סיפורים עבריים (בלי סיפורי עגנון ובלי "אח קטן" מאת רונית מטלון). סיפורים מתורגמים

תחושות של קיפוח, כישלון, חרדה ואכזבה באים לידי ביטוי בסיפורים קצרים רבים. הסבר כיצד תחושות כאלה באות לידי ביטוי בסיפור קצר שלמדת, וכיצד מתמודדת אתן דמות מרכזית בסיפור.

"אח קטן" / רונית מטלון

21. הבית הוא מוטיב מרכזי בסיפור זה. תאר את הופעותיו השונות של מוטיב זה בסיפור, והסבר את המשמעויות הסמליות שלו. הדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 19/

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 22-30 (28 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך", "טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר"

"מקבת", "אותלו"

22. הסבר מהי הידיעה שהגיבור הטרגי מגיע אליה בטרגדיה שלמדת, ובאיזה שלב בעלילת הטרגדיה

הוא מגיע אליה.

מה אפשר ללמוד מידיעה זו על טבע האדם? נמק והדגם את דבריך.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

"אנטיגונה"

23. הסבר את הגורמים שבגללם אנטיגונה וקריאון לא הגיעו לפשרה ביניהם. הדגם את דבריך.

אילו קריאון ואנטיגונה היו מגיעים לפשרה, האם עדיין היה המחזה שייך לסוגה "טרגדיה"?

נמק את דבריך.

"אדיפוס המלך"

24. תאר שתי פגישות של אדיפוס עם דמויות אחרות במחזה, והסבר מה מלמדות הפגישות שתיארת

על דמותו של אדיפוס ועל התהליך שחל בו.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו"

"המלט"

25. במרכז הטרגדיה "המלט" עומדים הספקות. לפעמים אלו ספקותיו של המלט, לפעמים של

דמויות אחרות בטרגדיה. (על פי רות נבו)

הסבר והדגם דברים אלה על פי עלילת המחזה.

/המשך בעמוד 20/

"המלך ליר"

26. האבהות עומדת במרכז הטרגדיה "המלך ליר".
הסבר והדגם כיצד האבהות באה לידי ביטוי במחזה. בסס את דבריך על דמותו של המלך ליר ועל דמותו של גלוסטר.

"מקבת"

27. לאורך המחזה דמותו של מקבת מתפתחת ומשתנה לעיני הצופה.
הסבר והדגם קביעה זו. בסס את תשובתך על שני מונולוגים או על שתי תמונות או על תמונה ומונולוג מן המחזה.
האם היחס של הקהל כלפי מקבת משתנה בעקבות השינויים בדמותו? נמק והדגם את דבריך.

"אותלו"

28. תאר נקודות של כוח ונקודות של חולשה בדמותו של אותלו, והסבר כיצד השילוב בין כוח לחולשה מניע את העלילה הטרגית של המחזה.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

29. האם המשפחה ו/או הקהילה במחזה המודרני שלמדת הן מקור לכוח ולהגנה או גורם מחליש ואף הרסני? נמק והדגם את דבריך.
30. דמויות המשנה במחזה ממלאות תפקידים כמו הנעת העלילה, הארת הדמויות המרכזיות במחזה והבלטת סוגיות מרכזיות בו.
בחר בשתיים מדמויות המשנה במחזה המודרני שלמדת, תאר אותן, והסבר את תפקידיהן במחזה.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על אחת מן השאלות 31-35 (28 נקודות).

- שים לב:** על שאלות 31-32 תוכל לענות גם על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שבשאלה 35.
- 31.** ביצירות רבות הגיבור ניצב לפני "רגע האמת" או לפני "מקרה מבחן", וכך נחשפים כוחות הנפש שלו, תכונותיו, יחסיו עם הזולת ועוד.
בחר ב"רגע" כזה (או "ברגעים" כאלה) ברומאן או בנובלה שלמדת (כולל "בדמי ימיה" ו"הזקן והים"), תאר אותו, והסבר מדוע לדעתך זהו רגע של אמת או מקרה מבחן.
מה אפשר ללמוד על דמות הגיבור מ"רגע" זה? הסבר והדגם את דבריך.
- 32.** יצירות רבות מתארות קשיים ומכשולים ביצירת קשרים בין אדם לזולתו.
קשיים אלה חושפים גם את עולמן הפנימי של הדמויות.
הסבר והדגם קביעה זו על פי אחת ממערכות היחסים ברומאן או בנובלה שלמדת (בלי "בדמי ימיה" ו"הזקן והים").

בדמי ימיה / שמואל יוסף עגנון

- 33.** חלומות, סמלים ומוטיבים הם אמצעים התורמים לבניית משמעות הנובלה "בדמי ימיה".
בחר בשניים מאמצעים אלה. הבא מן הנובלה דוגמה לכל אחד מהם, תאר אותם, והסבר את תרומתם לבניית משמעותה.

הזקן והים / ארנסט המינגווי

- 34.** לפניך הרהוריו של סנטיאגו. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.
אתה הורג אותי, דג, הזקן הרהר. אבל זו זכותך. מעודי לא ראיתי דג גדול ממך או יפה ממך או רגוע ואצילי ממך, אחי. קדימה, תהרוג אותי. לא אכפת לי מי יהרוג את מי.
(תרגום: אלון אלטרס)
- פרש הרהורים אלה של הזקן, וכתוב באיזה הקשר הם נמסרים בנובלה.
הסבר כיצד הם מאירים את דמותו של הזקן ואת משמעות המאבק בינו ובין הדג.

/המשך בעמוד 22/

35. שים לב: על שאלה 35 תוכל לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.
- סיפור פשוט, עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, שירה, חיי נישואים,
התגנבות יחידים, זיכרון דברים, והיום איננו כלה, החטא ועונשו, מאדאם בובארי, אנה קארנינה,
המשפט, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם,
אור באוגוסט, הדבר
- כיצד מעוצבים ניגודים (למשל בין השקפות עולם, בין דמויות, בין מצבים נפשיים) ברומאן שלמדת?
הסבר את התרומה של הניגודים שכתבת עליהם לבניית המשמעות של הרומאן.

/המשך בעמוד 23/

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

שם לב: פרק זה הוא חובת. ענה על שאלה 36 (16 נקודות).

36. לפניך השיר "איש עם פלאפון", מאת ינאי ישראלי*.
קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאתריו.

איש עם פלאפון / ינאי ישראלי

איש מחזיק פלאפון בידו.
הוא לא אומר סלולרי,
הוא גם לא אומר סקס.
יש בו משהו אולד פאשן.
הוא לא שמע על התחדשות המלים בשפה כחאי גוף מתים.
הוא מחזיק בידו פלאפון כדי לא להיות לבד,
זאת אומרת בעקר כדי לא להראות לבד
זאת אומרת בעקר כדי לא להראות זמין.
איש מחזיק פלאפון, ואצבעותיו
עוברות על הזכרון כמו על גוף של אשה כמו על נבל קרוצ
מבלבלות בין שמות, דמויים, מקומות.
איש מחזיק בידו פלאפון כדי להראות מוגן.
זאת אומרת, בעקר כדי להרגיש מוגן,
זאת אומרת, בעקר כדי להרגיש פחות לא-מוגן.
יש בו משהו אולד פאשן.
הוא מחזיק בידו את הפלאפון.
הוא מחזיק, ומחשבותיו תועות סביבו כמוזיקה
לא מזהה, מהפשות גוף
להכנס אם אם אם

* ינאי ישראלי – משורר, יליד 1981. ספרו מות מטע האגס, יצא לאור ב-2007.

- א. הסבר והדגם כיצד ה"איש עם פלאפון" מאופיין בשיר זה.
בתשובתך התייחס גם לשניים מן האמצעים הרטוריים בשיר המסייעים לאפיין אותו.
(10 נקודות)
- ב. מה משתמע מאפיון זה בנוגע לתקשורת בחברה המודרנית? הסבר והדגם את דבריך.
(6 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך